

Dzieje wsi Radkowice

Autor: Stanisław Cygan

W XV w. Radkowice były własnością biskupa krakowskiego, miały 7 łąnów kmiecych, karczmę z rolą, z których płacono dziesięcinę snopową i konopną wartości 10 grzywien. XIX-wieczny Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich podaje, że Radkowice to wieś i folwark, pow. iłżecki, gm. Rzepin, par. Świętomarz, posiada urząd gminny, 71 domów, 432 mieszkańców. W 1827 roku było 41 domów, 238 mieszkańców. Natomiast Tabella miast, wsi, osad Królestwa Polskiego z wyrażeniem ich położenia i ludności zamieszcza następujące informacje o wsi: Radkowice, woj. sandomierskie, obwód opatowski, powiat opatowski, parafia Świętomarz, własność rządowa, liczba domów – 41, ludności ogółem – 238. Badacze nazewnictwa miejscowości traktują nazwę wsi jako nazwę patronimiczną od nazwy osobowej Radek, stanowiącej skrót od staropolskiej nazwy osobowej Radomił, Radomir, Radosław. Zaś etymologia ludowa nazwy Radkowice wiąże się z legendą: Kiedy Szwedzi zbliżali się do wsi, któryś z mieszkańców zapytał: Gdzie oni są? Na co inny odpowiedział: Chyba tu. Stąd nazwa Chybice, wsi usytuowanej w odległości 10 km na poł.-wschód od Radkowic. Wówczas ludzie zebrali się na naradę i myśleli co robić. Radzili bardzo długo. Od tej narady wieś nazywa się Radkowice. Postanowili podjąć walkę. Przesunęli się w kierunku północno-zachodnich ku linii lasów i bronili się mężnie w Bronkowicach. A kiedy się już obronili i Szwedów precz wygnali, więc się radowali w Sieradowicach. Ludność radkowicką stanowią wielokrotnie skoliigacone rody: Sepiołów, Pocheciów, Więclawów. Mieszkańcy Radkowic Kolonii to przeważnie potomkowie dawnej służby folwarcznej. W okresie powstania styczniowego pod Radkowicami w 1863 r. stoczono jedną z potyczek. Gospodarstwa przed wojną w Radkowicach były niewielkie – 3-4 ha. Jedynym źródłem zarobków były sezonowe roboty leśne (sadzonki). W czasie II wojny światowej wieś Radkowice od samego początku była bardzo mocno związana działalnością konspiracyjną i partyzancką. We wrześniu 1939 roku brzegiem lasu sąsiadującego bezpośrednio ze wsią przeszedł oddział majora Hubala. Część osób było więzionych przez Niemców, część wywieziono na roboty przymusowe. Znajdowało się tu obozowisko oddziału AK, dowodzonego przez „Ponurego” i „Nurta”. W 1944 r. na Wykusie stacjonowały oddziały AL. Radkowice i Bronkowice dobrze spełniły swój patriotyczny obowiązek, były bazą dla leśnych oddziałów, a mieszkańcy tych wsi należeli do oddziałów partyzanckich. Po wojnie dzięki ofiarności mieszkańców, zaangażowaniu władz i bezinteresownej pracy architekt Haliny Skibniewskiej wzniesiono budynek szkoły, oparty na najlepszych wzorach szwajcarskich (jego budowę ukończono w 1950 r.). Pod względem administracyjnym bezpośrednio po I wojnie św. Radkowice należały do gminy Rzepin, a później przeniesiono go do Pawłowa. Po II wojnie św. w okresie organizacji Gromadzkich Rad Narodowych wieś stała się centrum gromady (należały tu m. in. Bronkowice, Świślina). W związku z kolejnymi zmianami administracyjnymi Radkowice przyłączono do gminy Brzeziny, by po kilku latach znów wróciły do gminy Pawłów. Na granicy Radkowic-Kolonii i Rzepina wystawiono zlewnię mleka, wybudowano wodociąg. Światło elektryczne założono w 1968 roku. Żywe tradycje folklorystyczne umożliwiały zorganizowanie regionalnego zespołu pieśni i tańca „Podłysica”, którego działalność trwała 15 lat: widowiska obrzędowe, repertuar taneczny. Była biblioteka, prowadzona przez Józefa Grzesika, czytelnia oraz Klub Rolnika. Zabytki architektury i budownictwa w Radkowicach to: drewniany kościół parafialny pw. św. Stanisława, bpa z 1621 r. przeniesiony ze wsi Miedzierz, kapliczka św. Jana Nepomucena, drewn. 1860 r., zagroda z lat 20. XX w., 3 domy drewniane, z tym, że jeden z 1888 r. znajdujący się w Muzeum Wsi Kieleckiej. W Radkowicach-Kolonii szkoła murowano-drewniana z lat 50. tych XX w. i zespół dworski, własność W. Pomianowskiej (dwór z 2 poł. XIX w., stodoła z poł. XIX w. i pozostałości parku z XVIII w., przekształconego w XIX w.). W 1964 roku we wsi Radkowice badania dla Ogólnosłowiańskiego Atlasu Językowego (punkt badawczy nr 303) przeprowadziła doc. Wanda Pomianowska, społecznik, poeta, rolnik, naukowiec, uczennica prof. W. Doroszewskiego. Niezależnie od warszawskiego okresu jej życia Radkowice były jej miejscem na ziemi. Tu rodzice nabyli majątek, z tą ziemią związała swoje życie. Tu spoczęła na miejscowym cmentarzu. Na materiale gwary Radkowice i języka ogólnopolskiego powstała praca doktorska Uczonej.